

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยระบบเกษตรแบบมีส่วนร่วมในชุมชนที่มีฐานจากการปลูกฝิ่น ดำเนินการในพื้นที่นาร่อง คือ โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ปลูกฝิ่นอย่างยั่งยืน ชุมชนน้อย ตำบลแม่ตื่น อำเภอมก๋อย จังหวัดเชียงใหม่ มีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ห้างไกล ทुरกันดาร มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 800-1,200 เมตร อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 2-4 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 15-20 องศาเซลเซียส ครอบคลุมพื้นที่ 19 หย่อมบ้าน 686 ครัวเรือน ประชากรเป็นชนเผ่ากะเหรี่ยง 3,386 ราย ดำรงชีพด้วยการปลูกข้าวไร่เป็นหลัก แล้วปลูกข้าวอย่างเดียวย ไม่มี การใช้ประโยชน์จากพื้นที่นาในการปลูกพืชอื่นๆ เกษตรกรบางกลุ่มจะเก็บของป่าขาย และกลุ่มสตรีในชุมชนจะทอผ้าขาย ชุมชนมีฐานะยากจนและยังมีการลักลอบปลูกฝิ่น

การวิจัยร่วมกับเกษตรกรนาร่อง จำนวน 38 ราย จาก 4 หย่อมบ้าน มีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาและพัฒนาระบบเกษตรของท้องถิ่น ประกอบด้วย 3 โครงการย่อย (1) การศึกษาวิธีการจัดการแมลงศัตรูพืชแบบผสมผสานเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าวบนพื้นที่สูง ประกอบด้วยวิธีกล วิธีเขตกรรม และการใช้ชีวภัณฑ์ พบว่าแปลงทดสอบที่มีการจัดการแมลงศัตรูพืชแบบผสมผสาน มีความหลากหลายของชนิดและจำนวนแมลงศัตรูธรรมชาติมากกว่าวิธีการเดิมของเกษตรกร ซึ่งแมลงศัตรูธรรมชาติช่วยควบคุมปริมาณแมลงศัตรูข้าว (2) การศึกษาวิธีการบำรุงดินที่เหมาะสมกับการจัดการแปลงกาแฟอราบิก้าในระบบอินทรีย์ตามคำวิเคราะห์ดินรายแปลง โดยปุ๋ยหมักที่ทำจากวัสดุที่มีในท้องถิ่นและปุ๋ยอินทรีย์การค้าที่ให้ในแต่ละช่วงการเจริญเติบโตของต้นกาแฟ (3) การทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตพืชทางเลือกเพื่อเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ (ก) การทดสอบชนิดไม้ผลโครงการหลวงและไม้ผลพันธุ์การค้าปีที่ 2 จำนวน 2 ชนิด ที่เหมาะสมกับพื้นที่ความสูง 800-1,000 เมตร และสูงกว่า 1,000 เมตร (ข) การทดสอบชนิดพืชผักหลังนาเพื่อเป็นแหล่งอาหารและสร้างรายได้ พบพืชผักหลังนาที่มีความเหมาะสมกับพื้นที่และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดในชุมชน ได้แก่ ผักกาดกวางตุ้ง ถั่วลันเตา ผักชีหูด และผักชี

คำสำคัญ: เกษตรนิเวศ วิจัยเชิงพื้นที่ กะเหรี่ยง พื้นที่สูง

Abstract

Participatory Action Research (PAR) on Agricultural Systems in the Opium-based Cultivation Community. The pilot site of illicit crop-based zone has conducted in Kun Tuen Noi Development Centre located at 800-1,200 MLS in remote Omkoi District, Chiangmai Province, Minimum temperature is 2-4°C, Maximum temperature is 15-20°C, where poor Karen communities 686 household and 3,386 population has rice cultivation and forest products. Poppy opium is illicitly cultivated in the area.

The participatory research program conducted with 38 farmers in 4 villages comprises of 3 sub-projects; integrated pest management (IPM), soil fertility improvement in organic Arabica coffee farming and alternative crops. The IPM in upland paddy sub-project compared integrated mechanic, agronomy, agro-engineering, biology practices in plant hopper control with the farmer practices. For soil fertility, the study compares impact of tailor-made compost with commercial ones in three coffee stage. Avocado (Hass and Buccaneer) and mango (E2E2, Nuankham, Chok Anan) were tested in different micro-elevation of 800-1,000 and more than 1,000 metre. After paddy cultivation experiment showed that Cantonese, sugar snap pea, Thai Rat Tailed Radish and coriander were most feasible in farming and marketing aspects.

Keywords: agroecology, area-based approach, Karen, highland

